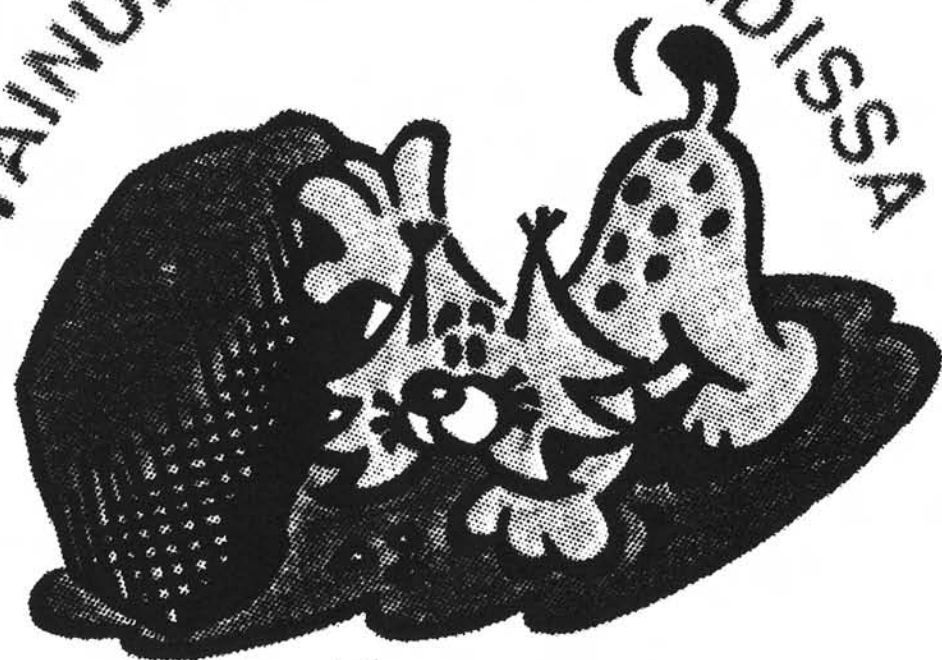

VAINUKOIRAT VAUHDISSA

 Nuoret
Sunnan Punainen Risti

Vainukoirat vauhdissa

Vainukoirat vauhdissa -merkki sopii kaikenikäisille varhaisnuorille.

Merkin tavoitteena on, että varhaisnuoret

- * tutustuvat Vapaaehtoisen pelastuspalvelun toimintaan ja erityisesti kadonneen etsintään
- * oppivat liikkumaan metsässä turvallisesti karttaa ja kompassia apuna käyttäen
- * saavat valmiuksia toimia oikein eksymistilanteissa

Merkkiin kuuluu kuusi yleistävää ja kolme lisätävää. Yleistävät sisältävät aiheen ytimen, ja siksi ne kaikki tulee käydä läpi.

Joissakin tehtävissä on kaksi suoritusvaihtoehtoa: toinen nuoremmille (7–9-vuotiaille) ja toinen vanhemmille (10–12-vuotiaille). Näin voitte valita ryhmäläistenne kehitysvaihetta paremmin vastaavan vaihtoehdon.

Lisätävien tarkoitus on harjoituttaa jo opittuja asioita ja syventää tietämystä. Ne ovat vapaaehtoisia, joten voitte suorittaa niistä mieleisenne.

Yleistävät ovat

- * Etsintöjen merkitys
- * Näkö- ja kuulotuntumaharavointi
- * Kuulotuntumaharavointi
- * Karttamerkki
- * Ilmansuunnat
- * Eksyminen

Lisätävät ovat

- * Pillimerkit
- * Sormituntumaharavointi
- * Aarteen etsintä

Merkin suorittamiseen kuluu aikaa lisätävien määrästä riippuen 4–5 ½ tuntia. Kaikkia tehtäviä ei kannata tehdä yhdellä kertaa, vaan jakakaa ne mieluummin useammalle leiripäivälle tai kerhokerralle. Varatkaa myös riittävästi aikaa tehtävien valmisteluun.

Vainukoirat vauhdissa -merkin tehtävät sopivat yhtä hyvin leireille kuin kerhoiltoihin. Suurin osa tehtävistä suoritetaan ulkona. Harvakasvuiset metsät ja aukiot ovat oivallisia paikkoja. Osa tehtävistä on kuitenkin helpompi suorittaa sisällä.

Tehtävät on suunniteltu kymmenen varhaisnuoren ryhmälle. Joissakin tehtävissä ryhmä jaetaan kahteen osaan. Viittä varhaisnuorta kohden tarvitaan vähintään yksi ohjaaja.

Ohjaajina teidän tulee hallita etsinnän ja suunnistuksen perustiedot ja -taidot. Voitte parantaa näitä valmiuksianne esim. käymällä Etsintä-kurssin. Tausta-aineistona voitte halutessanne käyttää Eksyksissä-materiaalia (Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö, puh. 09– 476 112).

YLEISTEHTÄVÄT

Etsintöjen merkitys

- **Taso:** kaikenikäiset
- **Ryhmäkoko:** nuoremmilla 5 varhaisnuorta, vanhemmilla 10
- **Suorituspaikka:** talvella sisällä, kesällä ulkona
- **Kesto:** noin puoli tuntia
- **Tarvikkeet:** Suomen kartta
- **Ennakkovalmistelut:** tutustukaa oheiseen tarinaan

Jotta varhaisnuoret ymmärtäisivät järjestelmällisten etsintöjen merkityksen, kertokaa heille omin sanoin Vapaaehtoisen pelastuspalvelun (Vapepan) syntyvaiheista. Kyseessä ei ole satu vaan surullinen ja varoittava esimerkki tosielämästä. Samalla voitte katsoa kartasta, missä Muonio sijaitsee. Näin tapahtumat tuntuvat todellisemmilta.

Tämä tapahtui Muoniossa, Lapissa, yli kolme vuosikymmentä sitten (vuonna 1963). Viisivuotias pikkutyttö asui perheensä kanssa omakotitalossa Kerässiepin kylässä. Eräänä keväisenä aamuna, kun tyttö tapansa mukaan leikki kotitalonsa takapihalla, hän näki suuressa kuusessa oravan. Orava keräsi käpyjä ja vei ne kätköpaikkaansa läheiseen metsään. Tyttö lähti seuraamaan oravaa ja kulki huomaamattaan yhä kauemmas tutusta pihapiiristä. Hän eksyi tunturiin Ounasjoen maastoon eikä löytänyt enää tietä kotiin.

Vanhemmat huolestuivat huomatessaan tytön kadonneen. He lähtivät etsimään häntä yhdessä naapureidensa kanssa. Vasta myöhemmin paikalle hälytettiin nimismies sekä armeijan henkilöstöä. Etsintöjä jatkettiin monen päivän ajan, ja enimmillään mukana oli 400 ihmistä ja helikopteri. Etsijät kulkivat ristiin rastiin tytön jälkiä seuraten, mutta etsintöjen viivästyneestä aloituksesta ja haravointitekniikan puutteista johtuen toiminta ei tuottanut tulosta. Tyttö löydettiin myöhemmin kuolleena kymmenen kilometrin päästä kotoaan.

Jotta tällaisilta surullisilta tapauksilta välttyttäisiin, perustettiin Vapaaehtoinen pelastuspalvelu (Vapepa). Siihen kuuluu nykyään yli 40 järjestöä, kuten SPR, partiolaiset, radioamatöörit, suunnistajat ja pelastuskoirajärjestöt. Osa näiden järjestöjen jäsenistä, yhteensä noin 30 000 ihmistä, on koulutettu erilaisiin pelastuspalvelun tehtäviin. Viranomaiset (esimerkiksi poliisi tai palokunta) hälyttävät tarvittaessa vapaaehtoisia apuun. Vapaaehtoinen pelastuspalvelu auttaa mm. kadonneiden etsinnöissä, suurissa onnettomuuksissa ja tulipaloissa. Onnettomuus- ja vaaratilanteissa vapaaehtoiset voivat huolehtia mm. henkisestä tuesta, majoituksesta, vaateuksesta ja ruokahuollosta.

Vapaaehtoisen pelastuspalvelun ryhmiä kutsutaan mukaan etsintöihin noin 200 kertaa vuodessa. Etsinnöissä jokaisella on oma tehtävänsä: toiset kulkevat ketjuissa, toiset liikkuvat maastossa pelastuskoirien kanssa, osa huolehtii viestinnästä ja osa etsijöiden muonittamisesta. Moni eksymistapaus päättyykin nykyään onnellisesti.

Antakaa lasten kertoa, millaisia ajatuksia tarina heissä herätti. Miettikää yhdessä, miksi etsintä on tärkeää. Keskustelkaa myös siitä, miten vapaaehtoiset voivat auttaa viranomaisia, kadonneen omaisia ym. etsintätilanteessa.

Näkötuntumaharavointi

- **Taso:** kaikenikäiset
- **Ryhmäkoko:** 10 varhaisnuorta
- **Suorituspaikka:** ulkona, ensin aukealla paikalla (esim. urheilukentällä) ja sitten harvakasvuisessa metsässä
- **Kesto:** noin 45 minuuttia
- **Tarvikkeet:** etsittäviä esineitä (käsineitä, sukkia, lippiksiä ym.), suunnistus- tai peruskartta harjoitusalueesta (kysy ensiapuryhmältä, kirjastosta, kirjakaupasta tai suunnistusseuralta), kompassi, vessapaperirulla
- **Ennakkovalmistelut:** kerratkaa näkötuntumaharavoinnin perusteet, kätkekää esineitä maastoon

Näkötuntumaharavointi on tarkin etsinnöissä käytettävistä haravointimenetelmistä. Siinä ketjussa etenevät etsijät tarkkailevat kukin omaa lähiympäristöään etsien merkkejä kadonneesta. Muut haravointimenetelmät ovat tästä johdettuja sovellutuksia.

Ketjuun kuuluu tavallisesti 10–15 henkilöä. Etsijöiden välimatka vaihtelee maastosta riippuen 3–15 metriin. Ketju nojaa edetessään johonkin selkeään linjaan, toisin sanoen sen oikea tai vasen laita kulkee esim. tien reunassa tai sähkölinjan tuntumassa. Ketjun toiseen (ei nojaavaan) laitaan sijoitettu suunnistaja huolehtii siitä, että myös hänen sivustansa säilyttää liikkueessaan oikean suunnan. Suunnistajan takana kulkee merkitsijä, joka merkitsee kuljettua reittiä vessapaperilla maastoon. Näin perässä seuraavat ketjut pysyvät linjassa, eikä väliin jää etsimättömiä alueita.

Johtaja kulkee ketjun takana sen keskivaiheilla ja antaa esim. seuraavia käskyjä:

- ketju liikkeelle
- ketju seis
- vasen laita hidasta

Laidat vastaavat:

- vasen kuittaa
- oikea kuittaa

Ketjun pysähtyessä etsijöiden välimatkat tarkistetaan automaattisesti. Jos ketju ei ole levittäytynyt laajalle alueelle, kaikki etsijät kuulevat johtajan käskyt ja johtaja kuulee laitojen kuittaukset. Jos taas etsijöitä on paljon, etsijöiden välit ovat pitkät ja sääkin on tuulinen, etsijät välittävät kuulemansa käskyn vieressään olevalle, kunnes viesti on kulkenut laiduille asti. Käsky toimeenpannaan vasta silloin, kun laitojen kuittaus palautuu ketjua pitkin johtajalle.

Kun jotakin havaitaan, vain johtaja ja lähimmät ketjun jäsenet menevät tutkimaan kohteen. Kadonneen löytyessä hänelle esittäydytään ja annetaan tarvittava ensiapu. Sen jälkeen ilmoitetaan löytymisestä etsinnän johtopaikalle.

Varhaisnuoret tutustuvat näkötuntumaharavointiin harjoittelemalla ensin ketjussa toimimista aukealla paikalla. Ryhmä muodostaa ketjun, jonka yksi jäsen toimii suunnistajana ja toinen merkitsijänä. Harjoituksessa etsijöiden keskinäinen etäisyys on 3–5 metriä. Havainnollistakaa oikea välimatka, sillä varhaisnuorten on vaikea sitä arvioida. Ohjaaja toimii ketjun johtajana. Ottakaa aluksi suunnistajan kanssa nojattavan linjan mukainen suunta kompassilla ja kartalla.

Kun varhaisnuoret hallitsevat ketjussa kulkemisen ja viestien välittämisen, voitte siirtyä maastoon kokeilemaan varsinaista näkö- ja kuulotuntumaharavointia. Tavoitteena on ketjussa toimien etsiä metsään piilotettuja esineitä. Muistuttakaa varhaisnuoria siitä, että jokaiselta etsijältä vaaditaan kärsivällisyyttä ja tarkkaavaisuutta.

Kuulotuntumaharavointi

- **Taso:** eriytetyt tehtävät nuoremmille ja vanhemmille
- **Ryhmäkoko:** 10 varhaisnuorta
- **Suorituspaikka:** metsässä
- **Kesto:** noin puoli tuntia
- **Tarvikkeet:** partiopilli
- **Ennakkovalmistelut:** kerratkää kuulotuntumaharavoinnin perusteet, rajatkaa nuorempien varhaisnuorten leikkipaikka

Kuulotuntumaharavoinnin idea on käyttää ääntä apuna kadonnutta etsittäessä. Tavoitteena on saada kuuloyhteys kadonneeseen ja löytää hänet sitten äänen perusteella. Käskytyksessä hoidetaan pillimerkein.

Vaikka kuulotuntumaharavointia ei käytetäkään kovin usein, se on toimiva menetelmä edellyttäen, että kadonnut haluaa tulla löydettyksi. Erityisen hyödyllinen se on silloin, kun näkyvyys on huono (pimeällä, sumussa jne.).

1) Nuoremmat: Äänipiilosleikki

Nuoremmat varhaisnuoret voivat harjoitella äänen avulla etsimistä piilosleikin avulla. Leikkipaikka on etukäteen syytä rajata, mutta sen tulisi olla riittävän laaja, jotta etsiminen olisi haasteellista.

Toinen ohjaajista esittää kadonnutta. Etsijät kutsuvat häntä nimeltä. Huhuiltaessa on pysähdyttävä ja kuulosteltava vastausta. Kadonnut puhalttaa pilliin aina, kun häntä kutsutaan. Kadonneen löytänyt saa itse mennä seuraavaksi piiloon.

2) Vanhemmat: Kuulotuntumaharavointi

Vanhempien varhaisnuorten kanssa voitte harjoitella varsinaista kuulotuntumaharavointia. Valitkaa helpohko maasto, jotta ketju ei hajoaisi. Toinen ohjaajista tai joku ryhmäläisistä esittää kadonnutta. Muut yrittävät löytää hänet äänen avulla ketjussa edeten. Tositilanteessa etsijöiden välimatkat ovat jopa 30–50 metriä, mutta harjoituksessa 5–8 metriä riittää hyvin.

Etsijät pitävät toisiinsa tuntumaa äänen avulla. Ketjun johtaja pysäyttää ketjun aina määrävälein, jolloin kadonnutta huhuillaan. Etsintähuutona on kadonneen henkilön kutsumanimi. Huutojen jälkeen on maltettava pysyä riittävän pitkään aloillaan ja kuulosteltava vastausta.

Karttamerkit

- **Taso:** kaikenikäiset
- **Ryhmäkoko:** 10 varhaisnuorta
- **Suorituspaikka:** sisätiloissa ja läheisessä maastossa
- **Kesto:** noin tunti
- **Tarvikkeet:** fläppitaulu tai vastaava, erivärisiä tusseja tai vahaliituja (musta, ruskea, sininen, keltainen, vihreä), bingoruudukot, puuvärikyniä, pelinappuloiksi esim. nappeja tai pikkukiviä, alueen kartta (mielellään suunnistuskartta)
- **Ennakkovalmistelut:** tutustukaa karttamerkkeihin (esim. Olli Aulion Suuri retkeilykirja, Gummerus 1990, Jyväskylä), kopioikaa bingoruudukko (4 x 4 ruutua) kaikille ryhmäläisille

Tutustuttakaa varhaisnuoret tavallisimpiin karttamerkkeihin taululle piirtämällä.

Karttaa tulkittaessa hyödyllisiä merkkejä ovat mm. autotie, ajotie, polku, rautatie, silta, pelto, niitty, puutarha, metsä, suo, soistuva maa, järvi, joki, oja, kivi, avokallio, mäki, jyrkäne, kuoppa, talo, aita, raunio, sähkölinja...

Jakakaa kullekin ryhmäläiselle tyhjä ruudukko. Jokainen piirtää 16 tyhjään ruutuun haluamansa 16 karttamerkkiä. Naapurilta ei saa kurkkia, sillä pelilappujen tulee olla erilaisia. Harjoittele sitten karttamerkkien tunnistamista bingoa pelaamalla seuraavasti:

Ohjaaja huutaa karttamerkkejä satunnaisessa järjestyksessä ja merkitsee ne sitä mukaa itselleen muistiin. Ne pelaajat, joilla on huudettu merkki ruudukoissaan, asettavat pelinappulan kyseisen ruudun päälle. Näin edetään, kunnes joku pelaajista saa rivin täyteen vaakasuoraan, pystysuoraan tai vinottain (neljä huudettua merkkiä vierekkäin) ja hihkaisee: BINGO! Tarkistakaa muistiinpanoista, että merkit on huudettu.

Peliä voidaan jatkaa, kunnes kaikki merkit on huudettu. Jos ryhmäläisillä vielä riittää peliintoa, he voivat vaihtaa bingoruudukoita keskenään. Mitä useampi kierros pelataan, sitä paremmin karttamerkit painuvat mieleen.

Menkää pelin päätyttyä ulos. Tutkikaa alueen kartassa olevia merkkejä ja vertailkaa niitä maastoon.

Ilmansuunnat

1) Nuoremmat: Pää- ja väli-ilmansuunnat

- **Taso:** 7–9-vuotiaat
- **Ryhmäkoko:** 5 varhaisnuorta
- **Suorituspaikka:** ulkona ja sisällä (tai kokonaan sisällä)
- **Kesto:** noin 45 minuuttia
- **Tarvikkeet:**
 - a) ruutusuunnistusta varten fläppitaulu tai vastaava, kompassi, ohjelaput
 - b) väli-ilmansuuntapiirrustusta varten tehtäväpaperit, lyijykyniä, pyyhekumeja, sinisiä puuvärejä tai vahaliituja
- **Ennakkovalmistelut:**
 - a) ruutusuunnistusta varten: tehkää ruudukko (8 x 8 tai suurempi) maalarinteipillä lattiaan tai ulkona hiekkaan, laatikaa reittiohje kullekin ryhmäläiselle ja kokeilkaa jokainen ohje käytännössä
 - b) väli-ilmansuuntapiirrustusta varten: merkitkää isoruutuiselle paperille pisteet A–E ja kopioikaa paperi jokaiselle ryhmäläiselle

VÄLI-ILMANSUUNNAT

MALLI ABCDE-
RUUTUPAPERISTA

B*

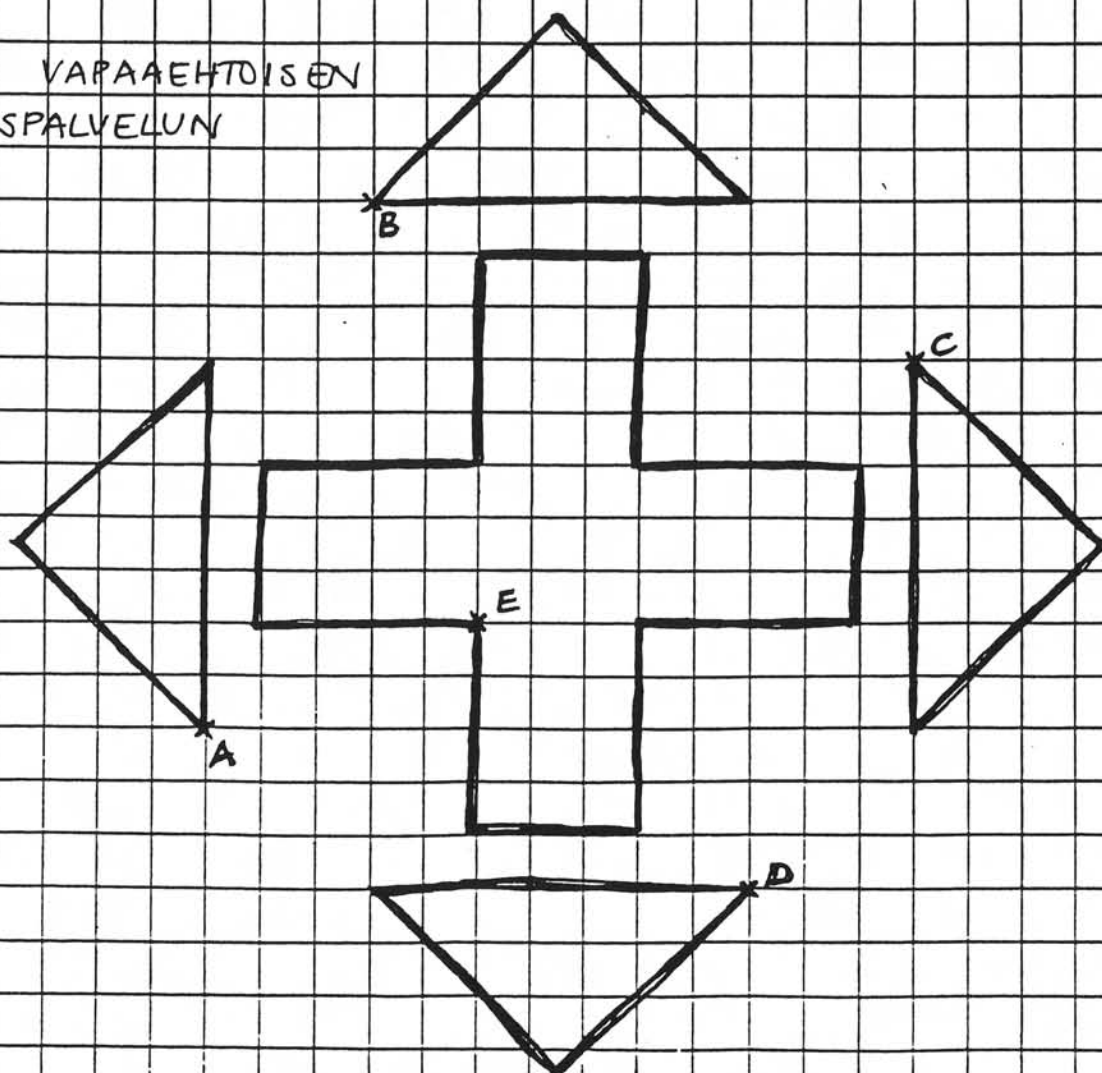
*C

*E

*A

*D

VALMIS VAPAAEHTOISEN
PELASTUSPALVELUN
MERKKI

a) Ruutusuunnistus

Opettakaapa varhaisnuorille pääilmansuunnat piirtämällä ne taululle. Asettukaa ruudukon ympärille ja selvittäkää yhdessä kompassia apuna käyttäen, mikä on ruudukon pohjoissivu. Antakaa ryhmäläisten sen perusteella päätellä, minkä suuntaisia ovat ruudukon kolme muuta sivua.

Ojentakaa jokaiselle varhaisnuorelle oma ohjelappu ruutusuunnistusta varten. Lapussa on kerrottu lähtöpaikka ruudukossa (esim. pohjoissivun idänpuoleisesta kulmasta kolme ruutua länteen) sekä etenemisohteet (esim. kulje kaksi ruutua itään, neljä ruutua etelään, kolme ruutua länteen jne).

Tarkistakaa, että kaikki ovat löytäneet oman lähtöruutunsa, ennen kuin päästättte heidät liikkeelle. Korostakaa törttöilyn ja törmäilyn välttämiseksi, ettei kyse ole kilpajuoksusta. Tarkoitus on, että huolellisesti ohjeita noudattaen ja rauhallisesti kävelytahtia edeten suunnistetaan määräpähän.

Ruutusuunnistusta voi käyttää myös ryhmänmuodostuksen menetelmänä. Tällöin ohjeet tulee kirjoittaa niin, että erilaisista reiteistä huolimatta saman ryhmän jäsenet päätyvät yhteiseen loppuruutuun.

b) Väli-ilmansuuntapiirustus

Opettakaapa seuraavaksi varhaisnuorille väli-ilmansuunnat taululle piirtämällä. Kun oppi tuntuu menneen perille, tehkää väli-ilmansuuntapiirustus. Jakakaa jokaiselle tehtäväpaperi ja kynä. Kehottakaa ryhmäläisiä kuuntelemaan ohjeita ja piirtämään niiden mukaisesti viivaa paperille. Ohjeita luettaessa on pidettävä tauko kunkin lauseen jälkeen ja odotettava, että kaikki ovat saaneet viivansa piirrettyä. Ohjeet tulee toistaa riittävän monta kertaa. Voitte myös havainnollistaa taululla, miten ensimmäiset pisteet löytyvät.

Ohjeet:

- * Lähdetään liikkeelle A:sta. Ensimmäinen viiva kulkee 7 ruutua pohjoiseen. Toinen viiva jatkuu siitä, mihin äsken päästiin. Se kulkee 3,5 ruutua lounaaseen. Kolmas viiva lähtee taas edellisen päätepisteestä, ja kulkee 3,5 ruutua kaakkoon.
- * B:stä 7 ruutua itään; 3,5 ruutua luoteeseen; 3,5 ruutua lounaaseen.
- * C:stä 7 ruutua etelään; 3,5 ruutua koilliseen; 3,5 ruutua luoteeseen.
- * D:stä 7 ruutua länteen; 3,5 ruutua kaakkoon; 3,5 ruutua koilliseen.
- * E:stä 4 ruutua länteen, 3 ruutua pohjoiseen, 4 ruutua itään, 4 ruutua pohjoiseen, 3 ruutua itään, 4 ruutua etelään, 4 ruutua itään, 3 ruutua etelään, 4 ruutua länteen, 4 ruutua etelään, 3 ruutua länteen, 4 ruutua pohjoiseen.

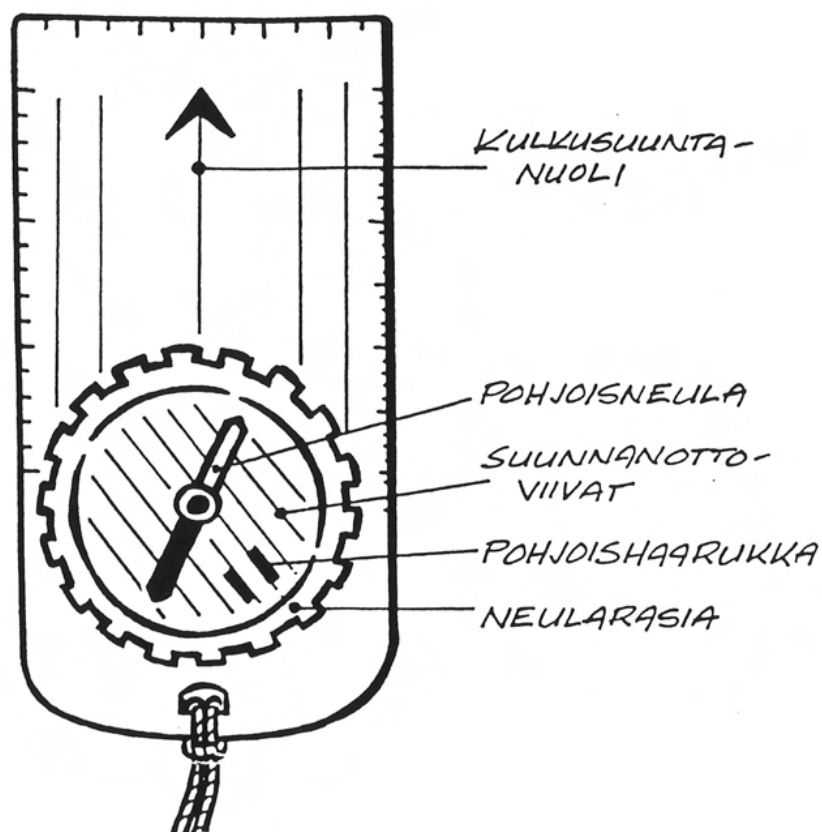
Paperille muodostui Vapaaehtoisen pelastuspalvelun merkki. Kysykää ryhmäläisiltä, tunnistavatko he sen. Halukkaat voivat värittää taustan siniseksi.

2) Vanhemmat: Kompassi ja suunnan otto kartalta

- **Taso:** 10–12-vuotiaat
- **Ryhmäkoko:** 5 varhaisnuorta
- **Suorituspaikka:** maastossa
- **Kesto:** noin 45 minuuttia
- **Tarvikkeet:** kompassia (mielellään jokaiselle oma), suunnistus- tai peruskarttoja alueesta
- **Ennakkovalmistelut:** kerratkää, miten suunta otetaan kompassia ja karttaa käyttäen, suunnitelkaa kuljettava reitti

Esitelkää varhaisnuorille kompassin tärkeimmät osat ja sen toimintaperiaate. Miettikää yhdessä, mitä hyötyä suunnistajalle on siitä tiedosta, että kompassin pohjoisneula osoittaa aina pohjoiseen. Kompassin tärkein tehtävä on olla apuna suunnattaessa karttaa, toisin sanoen asettaessa karttapohjoista maastopohjoiseen. Näyttäkää varhaisnuorille, miten

kompassia ja karttaa käytetään suunnan ottamiseen. Miettikää myös, missä tilanteissa suunnistaja joutuu ottamaan suunnan.

Aseta kompassin vasen pitkä sivu kartalle osoittamaan lähtöpisteestä määränpäähän (suuntanuolen tulee osoittaa kohteen suuntaan). Käännä neularasia siten, että sen suunnanottoviivat ovat kartan pohjois-eteläviivojen suuntaiset ja rasian pohjoishaarukka osoittaa pohjoiseen. Pitele kompassia vaakasuorassa asennossa ja käännä kannoillasi, kunnes saat pohjoisneulan asettumaan pohjoishaarukan väliin. Suuntanuoli osoittaa nyt oikean kulkusuunnan.

Liikkeelle lähdettäessä valitaan maastosta suuntanuolen suuntainen kiintopiste esim. suuri kivi tai puu, jota kohti kuljetaan. Sen luona otetaan uusi kiintopiste kauempaa kompassin näyttämästä suunnasta. Näin suunnassa pysytään tarkemmin.

Kulkekaa maastossa ryhmänä niin, että jokainen saa vuorollaan ottaa suunnan ja johdattaa sen mukaisesti ryhmää kohti määränpäättä. Suunnitelkaa reitti siten, että se sisältää selkeitä ja lyhyitä etappeja. Käyttäkää kiintopisteitä.

Eksyminen

- **Taso:** kaikenikäisille
- **Ryhmäkoko:** kaikki suorittajat samassa ryhmässä, keskusteluvaiheessa jaetaan tarvittaessa pienempiin ryhmiin
- **Suorituspaikka:** kesällä metsässä, talvella sisätiloissa
- **Kesto:** noin puoli tuntia
- **Tarvikkeet:** esiintyjille roolivaatteet, reppu, evästä, pilli, kirkkaita esineitä, heijastimia, vaatteita, kartta
- **Ennakkovalmistelut:** harjoitelkaa ”Elmon jengi eksyy” –näytelmä (liite 1)

Ohjaajat esittävät näytelmän ”Elmon jengi eksyy”. Sen tarkoitus on havainnollisesti ja mieleenpainuvasti opettaa, mitä eksyttäessä tulisi tehdä. Jo harjoitteluvaiheessa on tärkeä ymmärtää, mihin näytelmällä pyritään. Jos ohjaajia ei ole riittävästi kaikkiin rooleihin, voidaan näytelmään ottaa mukaan ulkopuolisia esiintyjiä ja vanhempia varhaisnuoria tai sitä voidaan sovittaa ohjaajien määrälle sopivaksi.

Keskustelkaa esityksen jälkeen aiheesta. Miettikää, mitä virheitä Elmon jengi teki metsässä liikkueessaan ja kuinka ryhmä olisi alunperin voinut välttää eksymisen. Miettikää myös, miksi ihmiset yleensä eksyvät. Lapset eksyvät tavallisimmin leikin tiimellyksessä, vieraassa ympäristössä liikkueessaan, lähtiessään seuraamaan eläintä tai karatessaan kotoa.

Kuvitelkaa, miltä tuntuisi olla eksyksissä. Useimpia varmasti pelottaisi pimeys, yksinäisyys, villieläimet, mielikuvitusolennot, vihaiset vanhemmat jne.

Kerratkaa lopuksi tärkeimmät toimenpiteet eksymistilanteessa:

1. Pysähdy ja rauhoitu! Syö eväitä!
2. Näy ja kuulu!
3. Pidä itsesi lämpimänä ja kuivana!

VAPAAEHTOISET LISÄTEHTÄVÄT

Pillimerkit

- **Taso:** eriytetyt tehtävät nuoremmille ja vanhemmille
- **Ryhmäkoko:** 10 varhaisnuorta
- **Suorituspaikka:** maastossa
- **Kesto:** noin 15 minuuttia, samassa yhteydessä näköntumaharavoinnin kanssa
- **Tarvikkeet:** hernepilli, kaksi partiopillia
- **Ennakkovalmistelut:** kerratkaa pillimerkkien käyttö etsintätilanteessa

Etsintätilanteessa pillimerkkeihin turvaudutaan yleensä silloin, kun ketju on levittäytynyt laajalle alueelle tai johtajan ääni ei esim. sääolosuhteista johtuen kanna laidoille asti. Kaivakaa pillit esiin vasta sen jälkeen, kun olette käyneet ryhmän kanssa läpi etsinnän perusteet, näköntumaharavoinnin, ketjussa toimimisen ja viestien suullisen välittämisen.

1) Nuoremmat: Maa–meri–laiva

Nuoremmat varhaisnuoret voivat harjoitella pillimerkkeihin reagoimista Maa–meri–laiva -leikin avulla. Jokainen saa vuorollaan kokeilla pillimerkkien antamista:

Maahan on piirretty leikkialue, jossa on kolme viivaa. Laitimaiset viivat ovat maa ja laiva. Keskellä on meri. Yksi pitkä vihellys tarkoittaa maata, kaksi lyhyttä merta ja viisi lyhyttä laivaa. Leikin johtaja viheltää pilliin ja kaikki juoksevat kyseiselle viivalle.

Leikkiä voi muunnella esimerkiksi näin: yksi pitkä vihellys tarkoittaa kyykkyyn, kaksi lyhyttä vihellystä hyppikää ja viisi lyhyttä vihellystä pyörikää.

2) Vanhemmat: Pillimerkit ketjussa

Vanhempien varhaisnuorten kanssa voitte harjoitella pillimerkeillä viestimistä ketjussa. Vaihtakaa tehtäviä niin, että jokainen saa kokeilla johtajana ja laitana olemista.

Ketjun johtaja antaa käskyjä hernepillillä. Yleisiä käskyjä ovat:

- * liikkeelle = useita lyhyitä vihellyksiä
- * seis = yksi pitkä vihellys

Ketjun molemmat laidat kuittaavat käskyn vastaanotetuksi partiopillillä:

- * nojattava laita = yksi vihellys
- * avoin laita = kaksi vihellystä

Sormituntumaharavointi

- **Taso:** kaikenikäisille
- **Ryhmäkoko:** 10 varhaisnuorta
- **Suorituspaikka:** sisällä
- **Kesto:** noin puoli tuntia, suoritetaan näköntumaharavoinnin jälkeen
- **Tarvikkeet:** huiveja, pieniä esineitä, paperipäälysteisiä karkkeja, naru tai sähköjohto lattiaan, (fläppitaulu tusseineen)
- **Ennakkovalmistelut:** teipatkaa naru tai johto lattiaan

Sormituntumaharavointi on keksitty etsintämuoto, jolla pyritään havainnollistamaan nojaamisen ja yhteistyön tärkeyttä ketjussa. Tehtävä edellyttää, että ryhmä on jo harjoitellut näköntumamaharavointia ja ketjussa kulkemista. Tehtävän aluksi voitte kerrata haravoinnin idean nimenomaan nojaamisen kannalta esimerkiksi niin, että ohjaaja piirtää strategiakuvion etsinnästä fläppitaululle.

Lähtötilanteessa varhaisnuoret ovat kontallaan, kylki kyljessä ja silmät huiveilla sidottuina. Ripotelkaa lattialle etsittäviä esineitä ja korostakaa, miten tärkeää on, että jokainen niistä löydetään. Lattiaan teipattu naru tai johto edustaa linjaa, johon ketju nojaa. Jos nojattava laita on vasen, jokainen pitää huolen siitä, että pysyy vasemman vierustoverinsa kyljessä kiinni ja tunnustelee sormillaan itsensä ja tämän väliin jäävää aluetta. Ketju etenee hitaasti, jotta lattian jokainen neliösentti tulisi haravoitua.

Kun nojaaminen tuntuu sujuvan eikä ketju katkeile, voitte ripotella lattialle pikkuesineiden sijasta karkkeja. Muistuttakaa yhteistyön tärkeydestä ja ketjun hitaasta etenemisestä. Lopuksi löydetty karkit jaetaan kaikkien etsijöiden kesken.

Aarteen etsintä

- **Taso:** kaikenikäisille
- **Ryhmäkoko:** 5 varhaisnuorta
- **Suorituspaikka:** maastossa
- **Kesto:** noin 45 minuuttia, tehdään viimeisenä tehtävänä
- **Tarvikkeet:** henkilökohtaiset varusteet, aarrekarttoja, kompassseja, vessapaperia, partiopilli piiloutuneelle ohjaajalle, aarre (esim. keksipaketti tai taitomerkit)
- **Ennakkovalmistelut:** piirtäkää alueesta aarrekartta ja repikää se kolmeen osaan, piilottakaa aarre, viekää rasti paikoilleen, kiinnittäkää vessapaperimerkit

Oikeat varusteet ja välineet ovat tärkeä osa aarteen etsintää. Sopikaa varhaisnuorten kanssa etukäteen, mitä reppuun tulee pakata (lämpimiä ja näkyviä vaatteita, päähine, sadevaatteet, eväitä ja lämmintä juotavaa, taskulamppu, heijastin, pilli, kompassi, kello, muistiinpanovälineet, ea-välineet jne). Näitä samoja varusteita käytetään, kun etsitään kadonnutta henkilöä.

Antakaa ryhmälle lähtöpaikalla ensimmäinen kartan palanen, johon on merkitty ensimmäinen rasti. Kompassia ja karttaa apuna käyttäen ryhmän on otettava suunta rastille. Muistuttakaa, että suunnan mukaiset kiintopisteet helpottavat maastossa liikkumista.

Rastille suunnistettuaan ryhmä saa toisen karttapalasen. Siihen on merkitty alue, jolla seuraava rasti on. Se etsitään näköntumamaharavoinnilla ketjussa edeten. Vessapaperimerkit (tai pimeällä heijastinnauhat) toimivat sivulinjoina, jotka rajaavat etsittävän alueen. Kakkosrastilta löytyy ohje kolmannen rastin löytämiseksi.

Kolmas rasti paikallistetaan ”kuulotuntumalla”. Ryhmän jäsenet huhuilevat ja suunnistavat perille ohjaajien äänivihjeiden perusteella. Tältä rastilta saadaan kolmas ja ratkaiseva kartan osa, josta ilmenee aarteen sijainti. Karttamerkkejä apuna käyttäen ryhmä löytää kätköpaikan ja saa kaivettua aarteen esiin.

Pitäkää huolta, ettei kukaan ryhmäläisistä eksy aarteen etsinnän tiimellyksessä!

Elmon jengi eksyy

- **ELMO**, kova jätkä ja porukan itsevarma johtaja
- **AKU**, Elmoa suunnattomasti ihaileva arkajalka
- **RAITA**, varsinainen retkeilyn tietopankki, joka on lukenut lähes kaikki aiheeseen liittyvät käsikirjat; mitä Raita ei tiedä, sitä ei tarvita
- **PELLERVO**, kaunosielu, jonka runosuoni sykkii
- **TELLERVO**, Pellervon kaksoissisar ja kopio
- **RIITTA**, lapset metsästä löytävä aikuinen
- **KERTOJA**, Elmo-vaari, joka kertoo lapsenlapsilleen muistoja hurjilta nuoruusvuosiltaan
- **ELMON LAPSENLAPSIA**, esityksen yleisö eli varhaisnuoret

KERTOJA (kertoo lapsenlapsilleen muistoja nuoruusvuosiltaan)

Muistan kyllä hyvin nuoruudestani vielä senkin kerran, kun olimme Akun, Raitan, Pellervon ja Tellervon kanssa retkellä metsässä, ihan siinä kotipirtin vieressä. Se olikin siihen aikaan suuri korpi, kun ei ollut rakennettu vielä tuota Hiisivuoren asuinalueita eikä ostariakaan. Oi niitä aikoja! Me olimme niihin aikoihin kyllä tosi erottamaton porukka yhdessä. Olimme nuoresta iästämme huolimatta ehtineet niittämään niin mainetta ja kunniaa kuin myös ketoheinääkin, heh-heh... No juu. Se taisi olla kevättä, kun me sinne retkellemme lähdimme...

Elmo, Aku, Pellervo, Tellervo ja Raita lähtevät tallustamaan kohti määränpäättään. Raitalla on selässään reppu, jossa on kirkkaita esineitä, heijastimia, pilli, kartta, vaatteita ja evästä.

ELMO

No niin... Tässä on nyt sitte tää metsä. Ja se meiän maja, mihin me ollaan menossa, on ehkä kilometrin verran tohon... tai siis tohon suuntaan. Mä määrään tän tahtijaon, ja Aku huolehtii, että toi ruokatauko tulee pidettyä ajallaan, niin ei tuu ongelmia. Okei?

RAITA

Minä kyllä muistelin, että Eräretkeilijän käsikirjassa sivulla 55 olisi sanottu, että kartta ja kompassi ovat retkeilijän tärkeimpiä ystäviä.

AKU

Äsh! Elmo on oikeassa. Kartat ja kompassit ovat nymnyjen ja muitten taitamattomien roinaa, ihan niinkuin vauvalla tutti. Kato lahjattomat reenee! Eiks je, Pelle ja Telle?

PELLERVO & TELLERVO (yhteen ääneen)

Elmo ja Aku oikeassa on. Reitiltä eksyä on mahdoton!

KERTOJA

Niin me sitten taivalsimme eteenpäin halki maiden ja mantujen, mutta sitä minun mainitsemani määränpäättä ei vain näkynyt. Aurinko alkoi jo vähitellen laskea, ja hyttysiä oli enemmän kuin mitä laki sallisi. Heh-heh...

ELMO

Voihan juusto, kun alkaa ottaa päähän tää kävely! Jalat on tuusan nuuskana ja hyttysset imee musta kaikki veret. Eikä sitä mökkeröäkään näy missään. Annoitsä kuule Aku nyt varmasti ihan oikeen suunnan meille, hä?

Kaikki alkavat hermostua.

AKU

E-elmo hei, älä kuule nyt ala mua syyttään mistään, jooko. Itehan sää näytit sen suunnan kun me lähettiin, eiks nii?

PELLERVO & TELLERVO

Joo, Elmo suunnan näytti ja mittamme hän täytti. Nyt kun ollaan eksytty, onko hyviä neuvoja keksitty?

ELMO

Hei, ei kai me nyt voida eksyksissä olla, vai mitä Aku?!?

Kaikki juoksentelevat hätääntyneinä ympäriinsä.

AKU

K-kuule Elmo, mä en kyllä aio olla sun kaikus enää. Me ollaan eksytty, ja mä luulen, että nyt kantsis kuunnella Raitaa.

RAITA

Rauhoittukaa, älkääkä törmäilkö edestakaisin kuin päättömät kanat! Nyt pysähdytään syömään eväitä!

Raita kaivaa kaikille repusta eväät.

PELLERVO & TELLERVO

Onko oikea aika tää, eväitä syömään rynnistää? Kadoksissahan olemme ja tuntematon on paikkamme!

RAITA

Tämän oikeampaa hetkeä ruokatauolle ei olekaan! Katsokaas, näin emme väsy niin nopeasti ja järkikin kulkee liukkaammin. Sitä paitsi juoksemalla päättömästi eteenpäin joutuisimme vaikka kuinka kauas lähtöpaikasta. Jos meitä lähdetään etsimään, niin etsijät aloittavat sieltä, mistä me lähdimme liikkeelle. Eli näin meidät löydetään nopeammin.

ELMO

KÄÄK! Mitä sä Raita oikein sanoit? Ollaanks me niin pahasti eksyksissä, että meitä tarvitsee lähteä etsimään? Päästäänkö me täältä pois, ennenkuin villieläimet syö meiät?!?

AKU (kuiskaa)

Apua!

ELMO (alkaa huutaa)

AAPUAAA!!! AAPUAAA!!!

RAITA

Älä huuda ja tuhlaa voimiasi! Eihän se edes kuulu kauas! Ota tämä pilli ja puhalla siihen aina välillä. Se kuuluu paljon etäämmälle.

AKU (alkaa itkeä)

E-e-ei meitä varmaan koskaan löydetä!

RAITA

Tiesittekö, että voisimme auttaa etsijöitä? Tässä on suuri kuusi sopivan aukealla paikalla. Koristellaan se... hmm... vaikka näillä heijastimilla ja kirkkaan värisillä tavaroilla.

AKU

Tu-tuleekohan meitä hakemaan oikein helikopteri?

RAITA

Ei sitä koskaan tiedä, mutta voisimme siltä varalta kirjoittaa maahan isolla SOS. Sehän on nimittäin hätämerkki.

ELMO

Mitä hä, kirjoittaa? Eihän meillä oo edes kynää mukana!

RAITA

Käytetään vaikka noita kiviä, sillä ne erottuvat hyvin tästä heinikosta.

Kaikki alkavat yhteistuumin raahata kiviä paikalle.

PELLERVO & TELLERVO

Idea on aivan mätä, ja nyt on meillä pissahätä! Viluttaakin kovasti, jäädymme nyt varmasti. Housuihin jos pissaisi, vois olo olla parempi!

RAITA

Ei, älkää nyt housuihinne pissikö hyvät ihmiset! Pukekaa lisää vaatteita päällenne täältä repusta. Housuun pissaaminen on vain hetken helpotus ja sitten tulee entistä kylmempi. On tärkeää pysyä lämpimänä ja kuivana!

Pellervo ja Tellervo menevät asioilleen pusikkoon.

RAITA

Alkaa jo hämärtää. Tehdään leiri tänne suuren kuusen alle.

Kaikki ryömivät kuusen alimpien oksien suojiin.

ELMO

Hmm, ihan mukava maja... Paitsi että lattia on tosi kylmä!

PELLERVO & TELLERVO

Totta kuin kirkon rotta!

RAITA

Hakekaa tuolta havuja allenne, niin on paljon lämpimämpi!

Raita katselee ympärilleen ja tutkii tarkkaavaisesti karttaa.

RAITA

Hei kuulkaa, luulen tietäväni, missä me olemme!

KAIKKI (yhteen ääneen)

Mitä? Kuinka ihmeessä?

RAITA

No, ensiks mä mietin, missä mahtaa olla pohjoinen. Näettekö nuo muurahaispesät? Ne on kaikki puiden tällä puolella. Siinä suunnassa on siis luultavasti etelä. Ja kello on nyt kuusi – eli aurinko paistaa lännestä. Näin siis selvitin, miten päin kartan kuuluu olla.

AKU

Wau!

RAITA

Sitten arvioin, että olemme kävelleet noin tunnin. Olemme kulkeneet siis enintään viisi kilometriä. Näin arvioin, millä alueella meidän täytyy olla. Sitten vain katselin ympärilleni ja vertasin näkymää tähän karttaan. Hyvä tuntomerkki on tuo iso kallio tuolla. Eli tässä näyttäisi olevan se paikka, missä olemme.

Raita näyttää paikan kartalta. Muut kumartuvat katsomaan.

PELLERVO & TELLERVO

Raita on toveri loistava, kaikki huolestamme poistava!

KERTOJA

Niin me siinä sitten söimme, lepäsimme ja keräsimme voimia, niinkuin eksyksissä kuuluu tehdä. Vaikka emmehän me siinä vaiheessa oikeastaan enää edes olleet eksyksissä.

Metsästä kuuluu hiljaista laulelua.

ELMO

Hei, tuolta kuuluu ääniä! Joku tulee! Puhalla äkkiä siihen pilliin, että se huomaa meidät!

AKU

E-ei, älä puhalla! En mää uskalla mennä kotiin, koska mun piti olla siellä jo puoli kuusi. Äiti ja isä on varmaan vihaisia!

RAITA

Eivät he ole vihaisia, he vain ovat olleet siellä hirveän huolissaan siitä, missä olet. Puhalla vain siihen pilliin!

Pellervo puhaltaa. Metsästä ilmestyy Riitta-niminen nainen.

RIITTA

Mitäs te täällä metsän keskellä teette näin myöhään illalla?

PELLERVO & TELLERVO

Eksyksissä olimme, vaan pian pääsemme kotimme!

ELMO

Niin, eihän me siis enää oikeastaan eksyksissä oltu, kun me – tai siis toi Raita – määrätti, missä me ollaan.

RIITTA

Jaaha, lähdenkös saattamaan teitä kotiin?

AKU

Ju-juu, mielellään kiitos, ettei enää eksytä!

KERTOJA

Sitten me siitä lähdimmekin paluumatkalle, ja lähtöpaikkamme löytyi todella nopeasti. Olimme nimittäin kulkeneet ison ympyrän. Kun tulimme perille, niin muistan, kuinka kaikki halusivat Raitaa, ja yhteishenki oli mahtava... Kyllähän me vieläkin olemme hyviä ystäviä Akun, Raitan, Tellervon ja Pellervon kanssa, vaikka olemme jo 78 vee. Ja se vee tarkoittaa vuotta eikä venttiilejä, hehheh... Siellä me kiikkustuoleissa keinutaan rinta rinnan eläkeläisten piirissä joka tiistai. No, sen pituinen oli se tarina.